

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาวิธีสอนต่าง ๆ ที่ครูสังกัดศึกษาที่ได้รับ การยอมรับว่าสอนดีในโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัด เชียงใหม่ใช้เป็นส่วนใหญ่ และเพื่อจำแนกกลวิธีสอนที่ครูใช้ในวิธีสอนแต่ละวิธีนั้น รวมทั้งศึกษาพฤติกรรมการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ตลอดจนพฤติกรรมการส่งเสริมบรรยากาศในการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสังกัดศึกษาใน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนใน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากใช้แบบสอบถามตามความคิดเห็นของครู หนดสังกัดศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ ผู้วิจัยได้บันทึกบทบาทของครูและนักเรียนในแต่ละ คาบเรียนในชั่วโมงสอนของครูทั้ง 10 คน โดยใช้แบบบันทึกที่ออกแบบไว้เป็นแนวทาง กว้าง ๆ สำหรับการบันทึกประกอบด้วยใช้การบันทึกแบบเสียง รวมฉบับบันทึกเสียง ทำบันทึกทั้งหมด 55 ฉบับ ใช้เวลารวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 3 เดือน ตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม 2528 ถึงวันที่ 11 มีนาคม 2529 จำนวนคาบที่ทำการสังเกตทั้งสิ้น 55 คาบ สังเกตการสอนครูได้คนละ 5-7 ครั้ง ครั้งละประมาณ 50 นาที ข้อมูลที่ เก็บรวบรวมได้นำมาวิเคราะห์เป็นระยะ ๆ ในช่วงเวลาหลังจากสิ้นสุดการสังเกต การสอนในแต่ละครั้ง วิเคราะห์การสอนของครูแต่ละคน หลังจากสังเกตการสอน ครบ 5-7 ครั้ง และวิเคราะห์การสอนของครูทั้ง 10 คน เมื่อได้สังเกตการสอนและ วิเคราะห์การสอนของครูแต่ละคนเสร็จแล้ว การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว สรุปผล ได้ดังนี้

1. วิธีสอนที่ครูสังคมศึกษาที่สอนที่ใช้

ครูใช้วิธีสอน 3 วิธี คือ วิธีสอนแบบบรรยายใช้มากที่สุด วิธีสอนแบบซักถามและอธิบายประกอบ กับวิธีสอนแบบกิจกรรมกลุ่มใช้พอ ๆ กัน ครูที่ใช้วิธีสอนแบบเดี่ยวในการสอนทุกครั้ง มีจำนวน 7 คน และมีครู 3 คนที่ใช้วิธีสอนหลายแบบ วิธีสอนเหล่านี้ครูใช้สอนเนื้อหาลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ เป็นเนื้อหาที่สลับซับซ้อน และเป็นนามธรรม

2. กลวิธีสอนซึ่งครูสังคมศึกษาที่สอนที่ใช้ในวิธีสอนแต่ละวิธี

2.1. วิธีสอนแบบบรรยาย ครูใช้กลวิธีการอธิบายเป็นหลักถึง 7 ประเภท และใช้กลวิธีอื่นอีก 2 ประเภท ดังนี้

ก. อธิบายโดยการยกตัวอย่างจากแหล่งต่าง ๆ กัน ได้แก่
(1) จากพฤติกรรมของนักเรียนและจากเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว (2) จากพฤติกรรมของบุคคลในวงใกล้ชีวิต (3) จากเหตุการณ์ใกล้ตัว (4) จากเหตุการณ์ในท้องถิ่น และ (5) จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันในห้องเรียน

ข. อธิบายโดยการเปรียบเทียบ ได้แก่ (1) เปรียบเทียบข้อมูลกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบัน (2) เปรียบเทียบให้เห็นลักษณะร่วมของเนื้อหาที่สอน

ค. อธิบายโดยสอดแทรกคำนิยามที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย

ง. อธิบายโดยใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมยเพื่อให้เห็นภาพพจน์

จ. อธิบายโดยใช้อุปการณประกอบ ได้แก่ (1) เขียนภาพประกอบแสดงเนื้อหานามธรรม (2) เขียนแผนที่แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล (3) เขียนแผนภูมิประกอบแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล และ (4) ใช้แถบบันทึกภาพแสดงตัวแบบ

ฉ. อธิบายโดยใช้สถานการณ์ที่ยากต่อการตัดสินใจเพื่อพัฒนา

จริยธรรม

ช. อธิบายโดยใช้กรณีตัวอย่างแบบอุปนัย

ฌ. ข้ำประเด็นสำคัญของสาระโดยการเขียนสัญลักษณ์กำกับและให้นักเรียนอ่านออกเสียงพร้อมกัน

ฎ. การให้ฝึกปฏิบัติจริงในห้องเรียนโดยใช้เวลาสั้น ๆ

2.2 วิธีสอนแบบซักถามและอธิบายประกอบ ครูใช้กลวิธีการใช้คำถาม และอธิบายหลายลักษณะเป็นหลัก และใช้กลวิธีอื่นอีก รวมทั้งหมด 7 ประเภท ดังนี้

ก. ซักถามนักเรียนตลอดเวลาโดยการซักถามความรู้เกี่ยวกับ เนื้อเรื่อง ถามให้คิด ถามทะลอม (ครูบางคนใช้อุปกรณ์ประกอบการซักถามด้วย)
 ข. อธิบายประกอบการซักถามโดยการยกตัวอย่างจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ (1) จากเหตุการณ์ในท้องถิ่น (2) จากพฤติกรรมของนักเรียน (3) จากพฤติกรรมของนักเรียนพร้อมทั้งสื่อแทรกค่านิยม

ค. อธิบายโดยการเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะร่วมของเนื้อหาที่สอน

ง. อธิบายโดยสื่อแทรกค่านิยมที่เหมาะสม

จ. อ้างประเด็นสำคัญของสาระโดยการเขียนสัญลักษณ์กำกับ

ฉ. อ้างประเด็นสำคัญของสาระโดยการให้นักเรียนอ่านออกเสียง
 พร้อมกัน

ช. ให้ฝึกปฏิบัติจริงในห้องเรียนโดยใช้เวลานั้น ๆ

2.3 วิธีสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม ครูใช้กลวิธี 5 ประเภท ได้แก่ การให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ ซึ่งมีลักษณะต่างกันถึง 7 ลักษณะ และกลวิธีอื่นที่ใช้หลังจากการฝึกปฏิบัติอีก 4 ประเภท ดังนี้

ก. ให้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ (1) ฝึกสำรวจเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันจากแหล่งวิทยาการที่หาได้ง่าย (2) ฝึกอภิปรายและซักถามอย่างมีเหตุผล (3) ฝึกอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาและรายงานสรุปผลตามประเด็นการอภิปราย (4) ฝึกวางแผนแสดงบทบาทสมมุตินอกห้องและแสดงหน้าห้องเพื่อพัฒนาจริยธรรม (5) ฝึกปฏิบัตินอกห้องเรียน-ฝึกปฏิบัติเพื่อทดสอบทักษะหน้าห้องเรียน (6) ค้นคว้าฝึกคิดแก้ปัญหาในห้องเรียน-รายงานและสาธิตหน้าห้องเรียน (7) ฝึกค้นคว้านอกห้องเรียน-รายงานและสาธิตหน้าห้องเรียน

ข. สรุปหลังการฝึกปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม ใ้แก่ (1) สรุปเนื้อหาสาระจากการรายงานโดยพูดและเขียนสรุปหัวข้อเรื่องตามลำดับเนื้อหาลงบนกระดาน (2) สรุปเนื้อหาสาระจากการรายงานโดยซักถามแล้วเขียนสรุปหัวข้อเรื่องตามจุดประสงค์ของการสอนลงบนกระดาน

ค. ซักถามไปพร้อม ๆ กับสรุปหลังการฝึกปฏิบัติกิจกรรมโดยการซักถามให้ก่อกำเนิดความกระจ่างในค่านิยมของคนเพื่อคัดลั่นใจปฏิบัติอย่างมีเหตุผล

ง. อธิบายเสริมการรายงานไปพร้อม ๆ กับการสรุป ใ้แก่ (1) ซักถามและอธิบายสั้น ๆ (2) ซักถาม อธิบายสั้น ๆ และอธิบายขยายความ (3) ซักถาม ให้กรณีตัวอย่าง และสรุปเพิ่มเติม (4) อธิบายเสริมการรายงานและสาธิตโดยการอธิบายสั้น ๆ อธิบายขยายความ และให้ข้อเสนอแนะการรายงาน (5) อธิบายสั้น ๆ

จ. ให้ข้อมูลย้อนกลับ ใ้แก่ (1) แจ้งให้ทราบผลการปฏิบัติทักษะที่ภายในคาบเรียน (2) แจ้งให้ทราบผลการปฏิบัติทักษะที่ภายในคาบเรียนโดยใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมยและสำเนียงเป็นกันเอง

2.4. กลวิธีนำเข้าสู่บทเรียนและจบบทเรียน

2.4.1. การนำเข้าสู่บทเรียน ครูใช้กลวิธีสอน 5 ประเภท ดังนี้

ก. นำเข้าสู่บทเรียนโดยกระตุ้นให้นักเรียนพร้อมที่จะรับรู้และเกิดความสนใจ ใ้แก่ (1) แจ้งหัวข้อเรื่องที่จะสอน (2) แจ้งเรื่อง บท และหน้าของหนังสือเรียน (3) แจ้งกิจกรรมที่จะให้ปฏิบัติ (4) แจ้งกิจกรรมที่จะให้ฝึกปฏิบัติเพื่อเก็บคะแนน (5) แจ้งเรื่องและตั้งประเด็นคำถามสำคัญ (6) แจ้งผลสอบเข้ามหาวิทยาลัย (7) แจกเอกสารประกอบการสอน (8) ถาถามถึงเนื้อหาสุดท้ายที่สอนไปในคาบก่อน (9) บอก เขียน และขีดเส้นใต้หัวข้อเรื่อง (10) แนะนำให้ใช้แหล่งวิทยาการประกอบการเรียน ทั้งที่เป็นเอกสารและสถาบันในท้องถิ่น (11) ให้ฝึกสำรวจกายและใจให้พร้อมที่จะรับรู้ (12) แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ (13) ให้นักเรียนอ่านออกเสียงจุดประสงค์การเรียนรู้พร้อมกัน (14) ใช้วัสดุอุปกรณ์แทนภาษาพูด (15) พูดและใช้เอกสารประกอบการสอนชี้ให้นักเรียนดู (16) ถาถามถึงงานกลุ่มที่มอบหมายให้

ข. ทบทวนความรู้เดิม ใ้แก่ (1) เล่า (2) ชักถาม (3) ชักถามประกอบแผ่นโปรงใส (4) ใ้ให้นักเรียนตอบลงในเอกสารที่ครูเตรียมใ้

ก. ใ้ปฏิบัติกิจกรรมตามคำสั่งในเอกสารเป็นรายบุคคล เพื่อใ้เห็นความสำคัญของเรื่องที่จะสอน

ง. ข้่าประเด็นสำคัญของสาระโดยการเขียนสัญลักษณ์กำกับ

จ. ใ้แนวทางการเรียน ใ้แก่ (1) แบ่งกลุ่มนักเรียน อย่างรวดเร็ว มอบหมายงานกลุ่มอย่างชัดเจน รอบคอบ เตรียมเอกสารประกอบการสอน ใ้มีสาระ และประเด็นคำถามตรงตามวัตถุประสงค์ของการสอน ใ้ความช่วยเหลือ ชี้แนะและใ้คำติเตียนการอภิปรายกลุ่ม (2) แบ่งกลุ่มนักเรียนใ้เลือกข้่าปัญหาที่จะ อภิปรายจากข้่าที่สมาชิกในกลุ่มตนมา เตรียมเอกสารใบงานใ้ให้นักเรียนเขียนตอบตาม ประเด็นคำถามในการอภิปรายและใ้ความช่วยเหลือชี้แนะ การอภิปรายในกลุ่ม

2.4.2. การจบบทเรียน ครูใ้กลวิธีสอน 6 ประเภท ดังนี้

ก. ใ้ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดในลักษณะต่าง ๆ ใ้แก่ (1) ใ้แบบฝึกหัดทบทวนความรู้ที่สอนไปในคาบ (2) ใ้แบบฝึกหัดทบทวนความรู้ที่สอน ไปในคาบและใ้ข้อมูลย้อนกลับ (3) ใ้แบบฝึกหัดทบทวนความรู้ที่สอนไปในคาบเป็น การบ้าน (4) ใ้แบบฝึกหัดเพื่อฝึกค้นคว้าและฝึกเขียนรายงานเป็นรายบุคคล (5) ใ้ แบบฝึกหัดเพื่อฝึกคิดและฝึกเขียนแสดงความคิดเห็นเป็นรายบุคคลโดยใ้ทำเป็นการบ้าน และ (6) มอบหมายเพื่อใ้ฝึกค้นคว้าและใ้ฝึกเขียนรายงานเป็นกลุ่ม

ข. สรุปและทบทวนความรู้ที่เรียนไปในคาบ ด้วยการ (1) ชักถาม (2) ใ้สรุป

ก. ใ้ส่งเอกสารใบงานเพื่อตรวจสอบและใ้คะแนน

ง. แนะนำใ้ใช้แหล่งวิชาการใ้แก่

จ. ใ้ฝึกสำรวมกายใ้เรียบร้อย เตรียมเลิกเรียน

ฉ. ประเมินผลท้ายคาบเรียนและใ้ทราบผลการ

3. กลวิธีที่ครูสังเกตศึกษาใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูใช้กลวิธีสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย ในระหว่างการตอบสนองเป็นส่วนใหญ่ รองลงไปเป็นกลวิธีสอนที่ส่งเสริมพฤติกรรมพิสัยในระดับ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ ส่วนในชั้นสอนครูใช้กลวิธีสอนที่ส่งเสริมพฤติกรรมพิสัยเป็น ส่วนใหญ่โดยใช้ในระดับความเข้าใจ การวิเคราะห์ ความรู้ความจำ การสังเคราะห์ การนำไปใช้ และการประเมินค่าตามลำดับจากมากไปหาน้อย รองลงไปเป็นกลวิธีสอน ที่ส่งเสริมจิตพิสัยในระหว่างการเห็นคุณค่า ครูใช้กลวิธีสอนที่ส่งเสริมทักษะพิสัยน้อยที่สุด สำหรับในชั้นจบบทเรียน ครูใช้กลวิธีสอนที่ส่งเสริมจิตพิสัยเป็นส่วนใหญ่ในระหว่างการ ตอบสนอง รองลงไปเป็นกลวิธีสอนที่ส่งเสริมพฤติกรรมพิสัยในระดับความเข้าใจ ความรู้ ความจำ และการสังเคราะห์ ครูไม่ได้ใช้กลวิธีสอนที่ส่งเสริมทักษะพิสัยเลย

เมื่อพิจารณาจากการสอนทุกขั้นตอนของครูสอนคือ สรุปได้ว่าครูสอนที่ใช้ กลวิธีสอนที่ส่งเสริมพฤติกรรมพิสัยมากที่สุด รองลงไปเป็นกลวิธีสอนที่ส่งเสริมจิตพิสัย น้อยที่สุด เป็นกลวิธีสอนที่ส่งเสริมทักษะพิสัย

4. กลวิธีที่ครูใช้ส่งเสริมบรรยากาศในการเรียน

ครูส่วนใหญ่ใช้กลวิธีส่งเสริมกำลังใจด้วยวาจาและท่าทางในลักษณะ ต่าง ๆ ได้แก่ พูดด้วยสำเนียงเป็นกันเอง พูดด้วยถ้อยคำสุภาพให้เกียรติ พูดยกย่อง ชมเชย พูดให้กำลังใจ พูดแสดงความห่วงใย พูดแสดงความเห็นใจ พูดยอมรับความ สามารถของนักเรียน พูดชี้แนะแนวทาง นำคำตอบของนักเรียนมาใช้ในการซักถามและ อธิบายต่อ ใช้ท่าทางยิ้มแย้มแจ่มใส สุภาพ นุ่มนวล อ่อนโยน และเอาใจใส่ต่อการ ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม นอกจากนี้พบว่าครูใช้กลวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนพร้อมที่จะรับรู้และ เกิดความสนใจ ช่วยสนับสนุนบรรยากาศในการเรียนอีกด้วย สำหรับการจัดสภาพห้องเรียน ให้หน้าสนใจให้ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างจริงจังนั้น พบว่า ครูยังมิได้จัดสภาพ ห้องเรียนให้มีกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักเรียน เข้าไปศึกษาหรือเรียนรู้ ักด้วยตนเองมากนัก

ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ที่พบว่าได้ช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการเรียน ทำให้นักเรียนเกิด ความตั้งใจเรียนนั้น ได้แก่ ประสบการณ์ในการสอน ตำแหน่งหน้าที่ ภูมิหลังและการใช้ ภาษาถิ่นของครูสอนก็

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ สามารถรวบรวมข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของวิธีการและ กลวิธีสอนได้หลายแง่มุม อภิปรายได้ดังนี้

1. วิธีสอนแบบบรรยาย

ครูสังคมศึกษาที่ได้รับการยอมรับว่าสอนดี ซึ่งผู้วิจัยเข้าศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีสอน แบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก็ตรงกับผลการวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และสอดคล้องกับผลวิจัยของประสิทธิ์ นรศาสตร์ ที่สังเกตชั้นเรียน อย่างมีระบบ พบว่า ครูผู้สอนใช้พฤติกรรมการสอนที่เน้นการบรรยาย นักเรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย การสอนส่วนใหญ่ยังเน้นครูเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ถึงกลวิธีสอนหลักในวิธีสอนแบบบรรยายของครูสอนดีเหล่านี้ พบว่า มีการใช้กลวิธีที่ตรงกับที่ ชาญชัย ศรีไสยเพชร ได้กล่าวไว้คือการอธิบายในลักษณะต่าง ๆ การวิจัยครั้งนี้พบการอธิบายถึง 14 ลักษณะ สำหรับลักษณะการอธิบายที่ครูสอนดีใช้ มากที่สุดคือ การอธิบายโดยยกตัวอย่างให้เกิดความเข้าใจชัดเจน มีทั้งตัวอย่างจาก เหตุการณ์ในห้องเรียน จากเหตุการณ์ใกล้ตัว จากบุคคลในวงใกล้ตัว และจากเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันในห้องเรียน เป็นต้น และที่สำคัญคือกลวิธีการอธิบายโดยยกตัวอย่าง แบบอุปนัย ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีครูเพียงคนเดียวที่ใช้ แต่ก็สะท้อนถึงความพยายามของครู ในการที่จะใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะของตน สอนให้นักเรียนได้พัฒนา ความคิด ตลอดจนพัฒนาการสังเกตของนักเรียน เนื่องจากเป็นวิธีสอนที่ครูยกตัวอย่าง หลาย ๆ ตัวอย่าง เริ่มจากตัวอย่างที่ง่ายไปสู่ตัวอย่างที่ยาก ให้นักเรียนศึกษาตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์สรุปเป็นหลักเกณฑ์หรือแนวคิดซึ่งตรงกับลักษณะการยกตัวอย่างแบบอุปนัย ที่ กาญจนนา เกียรติประวัติ ได้กล่าวไว้

ในค่านามธรรมนั้น เห็นได้จากกลวิธีการอธิบายเปรียบเทียบข้อมูลกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบัน และกลวิธีการเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะร่วมของเนื้อหาที่สอน แสดงให้เห็นว่าครูสอนมีความรู้กว้างขวางและลึกซึ้งในเนื้อหา ข้อมูลเหตุการณ์ของโลกปัจจุบัน และเข้าใจถึงหลักการสากลที่เป็นลักษณะร่วมของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ตลอดจนสามารถนำความรู้เหล่านั้น มาสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบ กับ เนื้อหาที่สอนได้

ในค่านามธรรมของครูสอนดี เห็นได้จากการที่สามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจได้ชัดเจนโดยยกตัวอย่างจากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวนักเรียน โดยเฉพาะการที่สามารถยกตัวอย่างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันในห้องเรียนนั้น ทำให้เห็นถึงความสามารถในค่านามธรรมและไหวพริบของครูสอนดี ในอันที่จะนำหรือดึงเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นปัจจุบัน หันกลับมาสัมพันธ์กับบทเรียนได้อย่างเหมาะสมเจาะ ความสามารถของครูสอนดีที่เกินชั้นอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การที่สามารถอธิบายโดยใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมยให้นักเรียนเข้าใจและเห็นภาพพจน์ แสดงถึงความสามารถของครูในการเลือกสรรหาถ้อยคำที่ใช้ ซึ่งนอกจากจะทำให้นักเรียนเข้าใจได้กระจ่างแล้ว ยัง "กินใจ" ก่อให้เกิดความรู้สึก จิตสำนึก หรือ เกิดเจตคติตามที่ครูมุ่งหวังไว้

ในค่านามธรรม เห็นได้จากการเขียนภาพประกอบแสดงเนื้อหา นามธรรม โดยเขียนอย่างรวบรัด มีลักษณะ และเมื่อครูสอนดีใช้ลักษณะนี้ไปพร้อม ๆ กับการอธิบายโดยยกตัวอย่างจากแหล่งต่าง ๆ และเปรียบเทียบไปด้วยเช่นนี้ จึงสรุปได้ว่าครูสอนดีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้านี้ มีความรู้ความสามารถเฉพาะตัวซึ่งต่างจากครูทั่วไป

ลักษณะการอธิบายอีก 2 ประเภทที่ครูสอนดีใช้ในวิธีสอนแบบบรรยาย ซึ่งเป็นที่น่าสนใจก็คือ การอธิบายโดยใช้สถานการณ์ที่ชักต่อการตัดสินใจเพื่อพัฒนาจริยธรรม และการอธิบายโดยการสอดแทรกถ้อยคำที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย กลวิธีดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความพยายามของครูที่จะปลูกฝังนักเรียนให้มีทัศนคติที่ดี สามารถวิเคราะห์เลือกถ้อยคำ เพื่อแก้ปัญหาส่วนตัวและปัญหาสังคมได้อย่างมีเหตุผล และสามารถควบคุม กาย วาจา ใจ ให้อยู่ในขอบเขตที่ดีงาม สร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมที่ตน

อาศัยอยู่ แต่ทว่ากลวิธีการอธิบายทั้ง 2 ประเภทนี้ เป็นกลวิธีการปลูกฝังค่านิยมและ จริยธรรมที่ใช้การอธิบายที่ครูเป็นผู้วิเคราะห์ อธิบายให้นักเรียนฟัง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ทฤษฎีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผลของโกลเบิร์ก ซึ่งเน้นให้นักเรียนได้วิเคราะห์และ อภิปรายแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะ เน้นให้ครูเป็นผู้แสดง การที่ครูสอนคือ ปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมโดยใช้กลวิธีการอธิบายเช่นนี้ อาจเป็นเพราะครูคิดว่า การ ใช้วิธีสอนแบบกิจกรรมกลุ่มใช้เวลามาก และเนื้อหาที่จะครอบคลุมมีมาก หรืออีกประการ หนึ่ง อาจเป็นเพราะครูได้รับการฝึกฝนมาไม่เพียงพอที่จะเกิดความมั่นใจและมีเจตคติ ที่ดีต่อการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการผลิตและเตรียมครูส่งมาศึกษา ของสถาบันที่มีหน้าที่ผลิตครูให้นักศึกษาครู เรียนภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ

2. วิธีสอนแบบซักถามและอธิบายประกอบ

วิธีสอนนี้ เป็นวิธีสอนที่ใช้มากรองมาจากวิธีสอนแบบบรรยาย พบว่ามีกลวิธีการ ซักถามหรือใช้คำถามหลายประเภท สอดคล้องกับหลักการใช้คำถามที่ชาลส์ ซี. สตรีไลเยส เพชร และ ผกา สัตยธรรม ได้กล่าวไว้ กล่าวคือ มีทั้งคำถามที่ใช้ความถึพื้นฐาน คำถาม เพื่อฝึกคิด และคำถามที่ขยายความถึคิด ตลอดจนคำถามรูปหรือคำถามตะล่อม แต่เป็นที่ น่าเสียดายที่ครูสอนคือใช้คำถามที่ให้นักเรียนใช้ความถึพื้นฐานส่งเสริมความรู้ ความจำ ความเข้าใจเป็นส่วนใหญ่ ทำให้นักเรียนไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร ในด้านการถึอย่างมี เหตุผล การถึวิเคราะห์แก้ปัญหา และถึถึอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะคำถามรูป หรือ คำถามตะล่อมที่ใช้นั้น ยังไม่เป็นคำถามที่สามารถถึความรู้และขยายความถึคิดของ นักเรียนได้กว้างขวางนัก โดยทั่วไปแล้วคำถามที่ครูสอนคือใช้นั้น บางส่วนจะเป็นคำถาม ที่ไม่สมบูรณ์ หมายถึง เป็นคำถามที่ทั้งช่วงหรือเว้นไว้ให้นักเรียนถึความ ถึถึอย่าง เช่น ถึถามว่า "ถึว่านิเมื่อเดิมไปหน้าถึาใจแปลว่า..." "เงินที่ถึอยู่ในมือของประชาชน ประกอบถึด้วยอะไร... เงินให้เรียนถึกับเงิน..." "พิษณุโลกเป็นภาคกลางถึ..." "อ้อ่าเป็นคนปากหวานถึถึ..."

นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งว่า ในบางครั้งครูใช้ภาพประกอบการซักถามไปด้วย แต่ครูก็ไม่ได้อธิบายให้นักเรียนได้สังเกตรายละเอียดจากภาพที่ใช้เพื่อฝึกต่อเนื่องต่อไป เป็นผลให้นักเรียนได้ฝึกการสังเกตหรือฝึกคิดหาคำตอบจากภาพไม่มากเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตามครูที่ใช้คำถามในการสอนก็สามารถสร้างบรรยากาศความตั้งใจในการเรียน ทั้งนี้เนื่องจากคำถามที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมคือ ได้ตอบคำถามของครู นอกจากนี้ครูยังได้ให้การเสริมกำลังใจทั้งในกรณีที่นักเรียนตอบได้หรือไม่ก็ตาม

3. วิธีสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม

ครูสอนทีละบางคนได้ฝึกให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง และได้ให้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน โดยได้แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ร่วมกันค้นคว้า อภิปราย แก้ปัญหา แสดงบทบาทสมมุติ และฝึกปฏิบัติทักษะ แม้ว่าจะไม่ได้ใช้กลวิธีการสรุปโดยใช้คำถามแต่ล่อมให้นักเรียนสามารถสรุปหลังการอภิปรายได้ ด้วยตนเองในขั้นของการสรุปผลการวิเคราะห์และอภิปรายก็ตาม แต่ครูส่วนใหญ่ก็ได้ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนของการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มคือ ได้ให้นักเรียนมีการเตรียมการก่อนปฏิบัติกิจกรรม ให้ปฏิบัติกิจกรรมให้เสนอผลงาน และให้สรุปผลการวิเคราะห์และอภิปราย ซึ่งการให้ปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนดังกล่าว จากการสังเกตจะเห็นว่า ได้ยังผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ได้ปะทะสัมพันธ์กัน อย่างเต็มที่ และได้รับฟังตลอดจนถ่ายทอดความคิดเห็นต่อกันและกันอย่างมีเหตุผล เป็นการฝึกการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน ให้คำนึงถึงประโยชน์ของหมู่คณะ ฝึกการเป็นผู้นำกลุ่ม และสมาชิกที่ดีของกลุ่ม สอดคล้องกับลักษณะการสอนที่คณะกรรมการวางแผนปฏิรูปการศึกษาต้องการ ซึ่งมุ่งให้ครูได้เปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้บอกหรือผู้เสกมนำ มาเป็นผู้ช่วย ผู้แนะนำ ให้นักเรียนรู้จักวิธีที่จะศึกษาค้นคว้าและเลือกทางของตนเอง ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างมีอิสระและมีเหตุผล และตรงกันกับลักษณะการสอนที่พึงประสงค์ของครูสังกมศึกษา ที่คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการสอนสังกมศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 นอกจากนั้นยัง

เป็นการแสดงถึงการเน้นย้ำด้านกระบวนการ หลักการ หรือวิธีการต่าง ๆ ซึ่งน่าจะทำให้นักเรียนนำกระบวนการดังกล่าว ไปใช้ในการศึกษากันทั่วในศาสตร์ต่าง ๆ หรือนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตของคนและสังคม ให้ลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น วิธีการเช่นนี้ย่อมเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนมากกว่าที่จะให้จดจำแค่เนื้อหาที่เป็นมวลความรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว กิจกรรมกลุ่มอีกประเภทหนึ่งที่ครูใ้ให้นักเรียนฝึกอภิปรายเพื่อแก้ปัญหา และรายงานสรุปผลตามประเด็นการอภิปรายนั้น มีลักษณะการสอนสอดคล้องคล้ายคลึงกับตัวอย่างการสอนเพื่อให้นักเรียนคิดเป็น ตามแนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นวิธีการฝึกแบบแก้ปัญหา หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่ายังมีครูสอนที่บางคนประยุกต์ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการสอนสังคมศึกษาด้วย จึงเป็นที่คาดหวังว่า ในอนาคตการประยุกต์ใช้วิธีการทางสาขาอื่น ๆ เช่น วิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการสอนให้นักเรียนคิดเป็นอีกวิธีการหนึ่ง ก็คงจะมีแนวโน้มเป็นไปได้เช่นกันในการสอนสังคมศึกษา ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนสังคมศึกษาพัฒนาไปข้างหน้าต่อไป

4. การส่งเสริมพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยของนักเรียน

การที่ครูสอนที่ใช้กลวิธีสอนที่ส่งเสริมพุทธิพิสัยเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในด้านทักษะ และเจตคติของความเป็นพลเมืองก็ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา ยังมีน้อยนั้น กล่าวได้ว่าครูสอนก็ยังไม่สามารถพัฒนานักเรียนให้เจริญงอกงามได้ครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้ อาจมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น จุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษามีมากและกว้างขวาง และทาบเวลาที่หลักสูตรกำหนดให้มันน้อยเกินไป เป็นต้น นอกจากนั้น พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย และจิตพิสัยในระดับสูงบางอย่าง ก็เกิดจากพฤติกรรมหรือกลวิธีการอธิบาย วิเคราะห์ และซักถาม ที่ครูเป็นผู้กระทำมากกว่าที่นักเรียนจะได้เป็นผู้วิเคราะห์ด้วยตัวของนักเรียนเอง

ส่วนกลวิธีสอนในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน และชั้นจบบทเรียน ก็พบว่าครูเป็นผู้ปฏิบัติมากกว่าให้นักเรียนปฏิบัติเช่นกัน อาจเป็นเพราะ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีมาก ใ้คัดลอกหรือสั้พิมพ์มาจากรื่องราวสารที่เกี่วข้องกับชีวิตทุกชั้นตอนของมนุษย์ ซึ่งยังผลให้มีเนื้อหามากถึง 8 วิชา ครูอาจเกรงว่าเวลาจะไม่พอดำให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ทำนียม และความกักรวบขอทบางประการยังเป็น เรื่องของนามธรรมที่ยากแก่การเข้าใจอีกด้วย หากพิจารณาอีกแนวหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพราะครูบางส่วนยังขาดทักษะในการสอนที่ีศุ้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำเป็นต้องมีการปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนในส่วนนี้ ใ้ศูนย์กลางมาอยู่ที้นักเรียนมากขึ้น ดังนั้นครูสังคมศึกษาบางส่วนควรไ้รับการส่งเสริมเพิ่มพูนทักษะการสอนในทุกชั้นตอนใ้นักเรียนไ้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน โดยอาจจัดอบรมวิธีสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมุติ การอภิปราย การนำเข้าสู่บทเรียน และจบบทเรียนโดยการเล่นเกม แ่ดงละคร เป็นต้น

5. การสร้างบรรยากาศในการเรียน

นอกจากครูสอนก็จะใช้กิจกรรมการเรียนการสอนหลายแบบ ส่งเสริมใ้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในระดับต่าง ๆ แล้ว ยังทำใ้นักเรียนสนใจ กระตือรือร้นที่จะเรียน เกิดความเป็นกันเอง รู้สึ่อบอุ่น โดยใช้กลวิธีการเสริมกำลังใจด้วยวาจาและท่าทางหลายลักษณะ เช่น พูดยกย่องชมเชย ใ้กำลังใจ แสดงความห่วงใย เห็นใจ ขอมรับความสามารถของห้เรียน เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ เสริมศรี ไชยสร ไ้เสนอแนะไว้ถึงลักษณะของครูที่ดีอีกลักษณะหนึ่ง ที่นอกเหนือจากลักษณะที่เกี่วข้องกับการสอน คือ ลักษณะด้านบุุุธรรม จริยธรรม และบุคลิกภาพ ว่าครูควรมีความสุขภาพ อ่อนโยน มีมนุษยสัมพันธ์ดี ใจกว้าง

รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พยายามเข้าใจปัญหาและแก้ปัญหาของนักเรียน เป็นที่ปรึกษา
 ของนักเรียนในชั้นต่าง ๆ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าครูสังคมศึกษาที่ได้รับการยอมรับว่าสอนดีนี้
 นอกจากจะมีความรู้ดี มีกลวิธีการสอนดีแล้ว ยังมีกลวิธีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน
 อีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นการใช้ภาษาดีของครูสอนดี ได้ช่วยส่งเสริมบรรยากาศการตั้งใจ
 เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้ภาษาดีในบางครั้งนั้น ได้ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหา
 สาระที่เรียนได้ชัดเจน เห็นภาพพจน์ยิ่งขึ้นก็เป็นได้

นอกจากนี้การที่ครูใช้คำถามสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเสริมกำลังใจ ทำให้
 ผู้วิจัยได้พบกลวิธีการเสริมกำลังใจทั้งทางวาจาและท่าทางในลักษณะต่าง ๆ กันมากมาย
 ซึ่งช่วยให้บรรยากาศในการเรียนสนุกสนาน อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าการเสริม
 กำลังใจหรือการเสริมแรงของครูสอนดีนี้ ครูใช้โดยทั่วไปในวิธีสอนทั้ง 3 แบบ เพียงแต่
 ว่าครูจะใช้การเสริมกำลังใจค่อนข้างมากในวิธีสอนแบบชี้นำและอธิบายประกอบและ
 ใช้ค่อนข้างมากในวิธีสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม มากกว่าใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ทั้งนี้อาจ
 เป็นเพราะว่าในการสอนแบบบรรยายนั้น ครูผู้สอนมุ่งแต่จะอธิบายเปรียบเทียบ และ
 ยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน ครูผู้สอนไม่ได้ซักถามและไม่ได้
 ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นโอกาสที่ครูจะเสริมกำลังใจ
 หรือให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียนจึงมีไม่มากนัก

อีกประการหนึ่ง การที่ครูสอนดีหลายคน ยังใช้วิธีการสอนที่ไม่หลากหลายใน
 การสอน มีส่วนทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอน ไม่น่าสนใจเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจ
 เป็นเพราะครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดทักษะในการสร้างศูนย์การเรียน
 ประเภทมุมการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ครูสังคมศึกษาควรหันมาสนใจปรับปรุง
 วิธีการจัดมุมการเรียนรู้ในห้องเรียนให้น่าสนใจ ถึงทุกสายตา มีกิจกรรมที่หลากหลาย มี
 สาระข้อมูลที่ใช้ได้ทันที และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกตามความเหมาะสม

เมื่อพิจารณาภาพรวมของครูสอน ก็ จะเห็นว่าครูสอนที่ใช้วิธีสอนที่ไม่ต่างจากวิธีสอนของครูผู้สอนโดยทั่วไปนัก กล่าวคือ ใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ และใช้วิธีสอนแบบซักถามและอธิบายประกอบ กับวิธีสอนแบบกิจกรรมกลุ่มพอ ๆ กัน แต่เมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปถึงกลวิธีสอนที่ครูสอนที่ใช้ในวิธีสอนแต่ละวิธีแล้ว ก็พบว่ากลวิธีสอนบางอย่างสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างครูสอนที่กับครูผู้สอนโดยทั่วไปในหลายประการ เช่น ครูสอนที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง สามารถเลือกใช้ถ้อยคำที่ทำให้นักเรียนเข้าใจ เห็นภาพพจน์ ก่อให้เกิดเจตคติ มีทักษะในการเขียนภาพประกอบ มีทักษะในการให้แนวทางการเรียนเป็นกลุ่มในหลายลักษณะ และมีทักษะในการเสริมกำลังใจทั้งทางวาจาและท่าทาง เป็นต้น นอกจากนี้ครูสอนก็ยังมองประกอบอื่น ๆ ที่เป็นคุณลักษณะส่วนตัวที่ช่วยสนับสนุนบรรยากาศในห้องเรียนที่ตนสอนให้ต่างจากบรรยากาศในการเรียนของครูผู้สอนโดยทั่วไป

สำหรับการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนของครูสอนที่นั้น พบว่ามีการใช้น้อย และมีครู ช. เพียงคนเดียวเท่านั้นที่ใช้วิธีที่สนับสนุนประกอบการสอนในการสอนเรื่องมรดกไทย การที่ครูสอนที่มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนน้อยเช่นนี้ อาจมีสาเหตุหลายประการ เช่น โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณที่จะจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ หรือโรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์ แต่ครูไม่ได้นำไปใช้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แนวคิดที่จะเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุประสิทธิผลแก่ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ครูสอนสังคมศึกษา

1. จากวิธีสอนแบบบรรยาย ครูสังคมศึกษาคควรได้มีการพิจารณาเอากลวิธี การอธิบายในลักษณะต่าง ๆ ไปใช้ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาสาระที่สอนอย่าง กระจำจึก โดยเฉพาะควรพิจารณาเลือกใช้กลวิธีการอธิบายที่เด่น ๆ เช่น การอธิบาย โดยยกตัวอย่างจากแหล่งต่าง ๆ ใกล้ตัวนักเรียน การอธิบายโดยยกตัวอย่างแบบอุปนัย การอธิบายโดยใช้สถานการณ์ที่ชักต่อการตัดสินใจเพื่อพัฒนาจริยธรรม และการอธิบาย โดยสอดแทรกคำนิยามที่เหมาะสม

2. จากวิธีสอนแบบซักถามและอธิบายประกอบ ครูสังคมศึกษาคควรได้ใช้คำถาม ประเภทคิดค้น คำถามรุก คำถามทะลอม ประกอบในการสอนทุกครั้ง เพื่อพัฒนาความคิด วิเคราะห์ ตลอดจนการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. จากวิธีสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม ครูสังคมศึกษาคควรจัดการเรียนการสอนที่ เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรม ให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้ จากการทำงานร่วมกันโดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ร่วมกันค้นคว้า อภิปราย แก้ปัญหา แสดง บทบาทสมมุติ และฝึกปฏิบัติทักษะ เป็นการสร้างเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นให้มากขึ้น

4. ครูสังคมศึกษาคควรได้มีการศึกษาค้นคว้าและเพิ่มพูนทักษะ เกี่ยวกับวิธีการ และกลวิธีสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากเอกสาร ตำรา เพื่อที่จะได้ใช้ วิธีสอนที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการและกลวิธีการสอนที่ส่งเสริมด้าน

จิตพิสัย

หมวดสังคมศึกษา

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าครูสอนก็ยังใช้วิธีสอนที่ไม่หลากหลายในการสอนนั้น หมวดวิชาสังคมศึกษาอาจจัดกระตุ้นให้ครูสังคมศึกษาเกิดความกระตือรือร้น สนใจที่จะ พัฒนางานการเรียนการสอนของตนโดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และจากสื่อที่

หมวดจัดไว้ให้ หรืออาจติดต่อขอคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์สังกัดศึกษา สอนหาแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การสอนกับเพื่อนครูในหมวด ตลอดจนขอคำปรึกษาหรือขอเข้าสังเกตการสอน จากครูที่ได้รับการยอมรับว่าสอนดี โดยเฉพาะครูที่ได้รับการยอมรับว่าสอนดีในเรื่อง จักกกิจกรรมในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน และชั้นจบบทเรียนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ของการเรียนการสอน เช่น สอนแบบสืบสวนสอบสวน สอนแบบแก้ปัญหา สร้างสถานการณ์ จำลองและบทบาทสมมุติ เป็นต้น

2. จากการที่ครูส่วนใหญ่ยังใช้คำถามที่หัดหัด คำถามรูก คำถามตะล่อม ไม่ มากพอที่จะส่งเสริมความสามารถในด้านการคิดของนักเรียน หมวดวิชาจึงควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมทักษะการสอนของครู โดยเน้นการฝึกแบบจุลภาคในเรื่อง การใช้คำถาม

3. จากการที่ครูส่วนใหญ่ยังใช้กลวิธีสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย ระดับสูงในปริมาณที่น้อย หมวดวิชาสังกัดศึกษาศาสตร์ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเรียนการสอนจริยธรรม

4. จากการที่ครูยังไม่ค่อยมีการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนมากนัก ทางหมวด วิชาควรจัดให้มีการติดตามผลการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนของหมวดขึ้น และถ้าพบว่า ครูมีอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่พอเพียง ทางหมวดอาจจัดให้มีการจัดหาหรือผลิต สื่อการสอนต่าง ๆ ขึ้นภายในหมวด โดยให้จัดหาสื่อได้เปล่าจากแหล่งวัสดุอุปกรณ์ที่ให้ เปล่า แล้วนำวัสดุอุปกรณ์ที่ได้ มาจำแนกจัดหมวดหมู่ ตลอดจนนำมาใช้ผลิตสื่อการสอน แบบง่าย ๆ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของบทเรียนสำเร็จรูปที่เป็นรูปภาพ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเป็นที่น่าสนใจ และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

1. ผู้บริหารควรจัดให้มีการประชุมอบรมหรือสัมมนาให้ความรู้ ตลอดจน แลกเปลี่ยนทัศนะ รวมถึงประสบการณ์เกี่ยวกับการปลูกฝังและสร้างเสริมจิตพิสัยในการ

นี้อาจใช้ชุดการฝึกอบรมวิทยากรจริยธรรมของกรมสามัญศึกษา มาใช้ในการฝึกอบรมครู
ในโรงเรียนของตน โดยชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญ และความจำเป็นในการปฏิบัติตาม
ระเบียบประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ ที่บังคับให้มีการวัดผลและปลูกฝังด้าน
จิตพิสัยด้วย

2. จากข้อเสนอแนะให้แก่มหาวิทยาลัยสงฆ์ศึกษาข้างต้น ผู้บริหารควรให้การ
ส่งเสริม โดยให้การอนุมัติ เห็นชอบ และสนับสนุนงบประมาณแก่โครงการอบรมหรือ
โครงการผลิตสื่อการสอนที่ทางมหาวิทยาลัยเสนอขออนุมัติขึ้นมา

สถาบันผลิตครู

1. จากการที่ครูส่วนมากยังขาดทักษะในการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
และขาดทักษะในการใช้คำถามให้นักเรียนคิดนั้น สถาบันผลิตครูควรปรับปรุงหลักสูตร
การฝึกหัดครูสังกัดศึกษา ให้มีภาคปฏิบัติด้านวิชาชีพให้มากขึ้น และให้มีการฝึกภาคปฏิบัติ
ที่ต่อเนื่องและยาวนานเพียงพอที่จะให้นักศึกษามีทักษะ การสอนทั้งกล่าว และมีความ
มั่นใจที่จะสอนนักเรียนให้มีคุณสมบัติตามที่สังคมต้องการ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

2. สถาบันผลิตครูควรเข้ามามีบทบาทร่วมกับกรมสามัญศึกษา กลุ่มโรงเรียน
และหน่วยศึกษานิเทศก์ ในการให้การอบรมทางด้านวิธีสอนใหม่ ๆ การผลิตสื่อและทำ
อื่น ๆ อย่างจริงจัง และสม่ำเสมอ

ศึกษานิเทศก์

1. จากวิธีการและกลวิธีสอนที่ค้นพบ ศึกษานิเทศก์ควรนำวิธีการและ กลวิธีสอน
เหล่านั้นมาสร้างเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินทักษะ การสอนของครูสังกัดศึกษา ทั้งนี้
เพื่อปรับปรุงทักษะการสอนของครูสังกัดศึกษาต่อไป

2. ศึกษาวิเคราะห์หาความร่วมมือแก่กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนและมหาวิทยาลัย ในการอบรมและผลิตสื่อตั้งกล่าวข้างต้น อาจสนับสนุนโดยการช่วยเป็นวิทยากร หรือสนับสนุนโดยผลิตสื่อนี้เพื่อให้โรงเรียนที่ขอความร่วมมือมา

3. ศึกษาวิเคราะห์สังคมศึกษา การจัดทำมีการคัดเลือก ยกย่อง และเผยแพร่ วิธีการ กลวิธีสอน ตลอดจนผลงานของครูที่ได้รับการยอมรับว่าสอนดีในวิชาสังคมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางแก่ครูสังคมศึกษาคนอื่น ๆ ในการนำวิธีการและกลวิธีสอนเหล่านั้นไป ประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นวิธีการและกลวิธีสอนโดยทั่ว ๆ ไป มิได้ศึกษาเจาะลึกถึงพฤติกรรม วิธีการ ตลอดจน กลวิธีสอนสังคมศึกษาเฉพาะอย่าง ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป น่าที่จะศึกษาในลักษณะ ต่อไปนี้

2.1. ศึกษาพฤติกรรมการสอน วิธีการและกลวิธีสอนสังคมศึกษาเฉพาะอย่าง เช่น กลวิธีการอธิบาย ใช้คำถาม การเสริมกำลังใจ การสอนจริยธรรม การสอนสมาธิ การสอนให้คิดสืบค้น (inquiry) ในวิชาสังคมศึกษา เป็นต้น

2.2. การมีการศึกษาพฤติกรรมทางการเรียนของนักเรียนในวิชา สังคมศึกษา โดยใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ที่ไม่เน้นระบบ ทั้งนี้เพื่อได้ข้อมูลซึ่งเป็น สาเหตุของพฤติกรรมของนักเรียน และครูมากขึ้น เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนา วิธีการและกลวิธีสอนของครูสังคมศึกษาต่อไป

2.3. ข้อจำกัดของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การที่ผู้วิจัยมีโอกาสสังเกตและ สัมภาษณ์ครูเพียงน้อยครั้ง อีกทั้งยังเป็นการสังเกตที่ไม่ต่อเนื่องอีกด้วย ดังนั้นในการวิจัย ครั้งต่อไป ควรใช้เทคนิคการวิจัยหลายอย่างประกอบกัน เช่น สอดถาม สัมภาษณ์ สังเกต การสอนทั้งที่เน้นระบบและไม่เน้นระบบ ใช้แบบรายงานเหตุการณ์สำคัญ เป็นต้น ตลอดจน ใช้เทคนิคดังกล่าวในการรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องและเป็นเวลานานเพียงพอ เพื่อจะ ได้ข้อมูลที่มาก และสมบูรณ์พอต่อการสรุปและอ้างอิงได้อย่างมีเหตุผลและมั่นใจมากยิ่งขึ้น